

НАЕМНИЧЕСТВОТО В СИРИЯ

Още от най-ранните етапи на човешката история, наемането на бойци за служба в даден конфликт, е ключов и неделим елемент от развитието на военното дело. Наемниците винаги са присъствали като важна част от въоръжените сили на големите и по-малки страни във всяка една епоха. Като започнем от ахейските хоплити, сражаващи се за фараоните на Египет и достигнем до компанията Блекуотър в Ирак, не минава и век без постоянно еволюиращата структура на платените военни услуги да дефинира, в по-малка или по-голяма степен, лицето на конфликтите по света. Феноменът с употреба на наемнически сили съвсем не е ограничен в рамките на Европа. Още от най-дълбока древност, наемнически контингенти се ползват в Далечния Изток, Индия и Западна Азия, както и в Африка, а вероятно и в Южна Америка. Единственото изискване за съществуването на наемнически сили е присъствието на държавност, която да е осъзнала нуждата от ангажиране на определен тип бойци, които не са пряко ангажирани от самата централна администрация, а са обвързани чрез определен договор, фиксиращ ясните взаимоотношения между двете страни. Наемането на войници става по различни методики, като степента на ангажираност на определената държава (или подобна на нея структура – виж по-долу в текста – бел.авт.) варира според множество политически, икономически и стратегически условия. Друго важно уточнение, което е редно да направим е, че наемничеството в контекста на войната не бива да се разглежда просто като осигуряването на определен брой войници срещу заплащане. Наемническият бизнес е далеч по-обхватен и ангажира почти всички аспекти на войната. Така, например, осигуряването на оръжие, муниции, храни, пари назаем, изграждането на укрепени позиции, превоза на войници и екипировка, доставянето на горива и посредничеството между страните по договора са все елементи от цялостната картина. В този смисъл, да се разглежда наемничеството като тясно специализиран, ограничен в спектъра на услугите, феномен е погрешно, повърхностно и вредно за всяко прецизно изследване, посветено на темата. Последния общ въпрос, който трябва да получи отговор в това въведение, касае разликата между професионалния войник и наемника. В днешно време, такава почти не съществува. Може би единственото реална отлика е, че професионалните войници служат на една единствена държава, докато наемниците могат да се сражават за коя и да е страна (или организация) по света, която може да си позволи техните услуги. Докато, обаче, действа определения договор между наемниците от една страна и държавата, на която служат - от друга, между тях и редовната, професионална армия, де факто, не съществуват принципи разлики, освен, но не задължително, по отношение на етническия състав.

Как се наемат наемниците?

Както вече отбелязахме, механизмите за осигуряване на платени бойци са множество и преминават през различни нива на организация. Най-базовата основа е на местно ниво и е свързана с локалните мрежи на покровителство (patronage), използвани от формални и неформални властови структури. В Сирия, това са племенно-клановите организации, които присъстват във всяко селище или административна област. Тези общности, подчинени на ясна йерархия, доминират организацията на социума и направляват неговата икономическа, политическа и военна дейност. В този контекст, определени фигури в даден клан, разполагащи с необходимия авторитет и позиция, могат да бъдат използвани като посредници, които да осигурят определен брой бойци сред своите подчинени срещу заплащане от страна на купувача. Самите посредници могат да бъдат и водачи на така сформирания отряд или да предложат друг представител на своята родова структура, който да заеме водачеството. Подобна структура има своите предимства по отношение на относително висока сплотеност, ясен вътрешен принцип на подчинение и възможност за разрастване на структурата на базата на други членове на клана/рода, които да бъдат привлечени при нужда. Има, обаче, и редица недостатъци. Клановите интереси, обикновено, са тясно свързани с дадено селище или част от регион. Това означава, че бойците, наети по описания до тук начин, по-трудно могат да бъдат привлечени за оперативни задачи извън своя родов ареал. Другият ключов проблем е, че те трудно биха работили в състава на по-голяма част (например бригада), в която участват представители на други местни кланове, с които съществуват вражди и противоречия. Последното сериозно ограничение в използването на кланови наемници е, че техният брой все пак остава относително ограничен. Това се дължи както на факта, че дори най-големите родове не са безбройни, така и на ситуацията, при която след изчерпване на човешкия ресурс на даден клан, частта, формирана от него не може да се допълва с бойци от друг род, без сериозно да се застраши интегритета на бойното формирование.

Докато наемането на родов принцип може да откликне на определени локални нужди на някоя от сражаващите се страни, необходимостта от по-мощни действия налага да се търси по-висока степен на военна организация, свързана с по-малки ограничения при нейното използване. Тук, именно, идва мястото на по-големите структури, базиране не на родов принцип, а организирани от хора, използващи своите лични връзки и ресурси, за да си осигурят бойци от различни канали и източници. В световната практика е обичайно тези хора да се наричат контрактори (contractor - proprietors). Тук ще се занимаем първо с най-ниското ниво на този тип военни предприемачи, за да може след това да се изкачим нагоре

в йерархията на наемническия бизнес. Структурите от този вид могат да се разделят на два типа – местни и чуждестранни. При местните, контракторите от първо ниво използват своите познанства сред различни родови и религиозни общности, както и елементи от подземния свят, за да разпратят своята оферта за набор сред определен тип потенциални бойци. Най-често се търсят хора с предишен опит – във войните в Ливан, Ирак или Афганистан или такива, които са пътували в Либия, Сахел или други части на света. Бивши военни също са желано попълнение, а със задълбочаване на гражданската война (от 2011-та до сега), на лице са и местни ветерани. Този тип бойци с опит се набират паралелно с други, по-неопитни, за да се формират компактни контингенти, които да се използват от определена страна в конфликта. Тук правим две важни уточнения. Използвам думата контингенти, понеже тези структури наподобяват, но не са еквивалентни на бойни формации в редовните армии. Другото уточнение е свързано със заплащането – по-опитните и ценни кадри получават повече пари в сравнение с новобранците. Целта е както да се получи качествена обмяна на опит, така и по-неопитните да имат финансов стимул за издигане. От това печелят и контракторите – колкото повече ветерани има в отряда, толкова по-висока става цената за наемането му. Както вече споменахме, основният контрактор използва част от личните си средства за да осигури оръжие и припаси за отряда в началото, докато работодателя не започне да прехвърля средства и ресурси към отряда. Възможно е командирът на формирането да привлече част от най-близките си бойци като партньори, които да участват с начален капитал, а в последствие да получат по-висок процент от финансовите облаги в хода на конфликта. Главно предимство на тези компактни формирования е, че относително бързо постигат добро ниво на синхрон и кохерентност. От гледна точка на работодателите, наемането на подобен тип формации е изгодно с оглед на факта, че идват повече или по-малко с пълно снаряжение и не се нуждаят от предварително обучение за да действат на мига. Главният недостатък на подобен тип отряди е ограничения размер както и пределите на личната мрежа от познанства и пътища за снабдяване на самия контрактор. Той е задължен бързо да потърси надежден работодател, който да подсили и гарантира неговите позиции или рискува формирането му да се дезинтегрира поради липсата на насока и финансиране. Това, от друга страна, е предимство за работодателят, който, веднъж установил контрол над плащането и снабдяването на частта, може да налага допълнителни условия.

Освен местните наемнически звена, изключително голям брой външни структури, организирани чрез контрактори, ангажирани от чужди страни, заинтересовани в конфликта, също оперират в рамките на гражданската война. Подобни звена, съставен от моно- или мулти-национални екипи са финансирани или субсидирани както от съюзниците на Дамаск, така и от

опонентите им. Бойците пътуват до определени локации в или извън Сирия и навлизат в секторите с активни военни действия, от където операциите им се сливат с определени локални структури, с които съответната външна страна има поет ангажимент. На този принцип Русия финансира десетки подобни отряди¹, а Иран изпраща части, съставени от афганистански наемници² или иракски шиити, които преди това се организират, обучават и въоръжават или на територията на Иран или в зони, контролирани от иракското правителство. Част от тези бойци получават заплата в хода на операциите срещу Даяш в Ирак, докато други се пускат да действат направо в Сирия. САЩ също опитаха да изградят финансирани от тях структури, които да се включат във войната с Ислямска държава, но резултатите бяха далеч от задоволителни, особено с оглед действията на Русия. Техническите, политическите и идеологическите ограничения, с които Вашингтон трябваше да се съобрази сериозно подрониха потенциала на финансираните от тях части. Шумно тиражираната програма от половин милиард долара за създаване на бригада от добре обучени и въоръжени бойци се провали, причинявайки медиен скандал.³ По-успешно, но не и без сериозни проблеми премина формирането и на т.нар. Нова Сирийска армия (Джаиш ал Джадид).⁴ Условието, поставено от САЩ за включващите се в нея бойци и най-вече забраната за конфронтация със силите на Асад, отклонила мнозина потенциални кандидати и размера на структурата остана скромна. Това предопредели и ограничения мащаб на действие на ал Джадид, които към момента контролират единствено градчето ат Танф и разчитат на сериозна военна подкрепа от другите местни бунтовнически структури в района на Думаир за да устоят на натиска на Даяш. Липсата на установени връзки с местната общност и недостатъчния престиж на всяка изцяло външно създадена структура, и за напред ще обричат опитите на Вашингтон да промотира свои, съставени от араби, структури. Липсата на резултати принуди Вашингтон да експериментира по няколко различни инвестиционни направления, като, за сега, най-успешна се оказва съвместната работа с кюрдите.

---

¹ <https://themoscowtimes.com/news/russia-spending-150m-monthly-on-syria-mercenaries-55108>, както е посочено в репортажа, всеки един наемник струва на своите работодатели около 4,600\$, като допълнителните разходи по екипирането, настаняването и изхранването могат да дублират тази сума. Основен доставчик на руски наемници за Сирия е базираната в Аржентина организация **Вагнер**, която подсигурява до 2,500 бойци на терен към момента. Общите разходи на Москва и „частните инвеститори”, възлизат на около 150,000,000\$ на месец.

² Р. Трад, „Срещу обещание за гражданство, Иран привлича мигранти като наемници” (<http://ruslantrad.com/2016/05/11/sreshtu-obeshtanie-za-grazhdanstvo-iran-privlitcha-migranti-kato-naemnitsi/>)

³ <http://www.newyorker.com/news/news-desk/our-high-priced-mercenaries-in-syria>

⁴ “Операция Ден на Гнева – митове и реалности“, De Re Militari, 14, 4-9 (<https://en.calameo.com/read/0015044130cc9fbd52773>)

Foreign Fighters by Region

Top Foreign Fighter Nationalities

Притокът на чужди бойци към Сирия, Източник – [Foreign Fighters, An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq, The Soufan Group, December 2015, сmp. 5](#)

Следващото стъпало в йерархията на наемническите формации са бригадите.⁵ В сирийският контекст, тези формирования се различават от класическите наемнически полкове, опериращи през Средновековието и Новото време. Основната причина за това е, че много от тези бригади не са създадени като наемни структури по начало, а се превръщат в такива с времето. Първоначално, основната част от паравоенните формирования се появява под влиянието на социалното напрежение в Сирия и избухването на Гражданската война. Това не означава, че определени опозиционни, а по-късно и про-правителствени бригади не се организират целенасочено, чрез инвестицията на частен капитал. В тези случаи, бригадата се развива по гореописания пример на компактните формации, организирани от контрактори, с тази разлика, че зад бригадите стоят хора с далеч по-широки финансови и политически възможности. Без значение дали са възникнали като формации за самоотбрана в дадена част на страната или са плод на специфичното, организирано финансиране, бригадите постепенно еволюират, като това развитие е тясно свързано със спецификите на гражданската война. Тук е важно да уточним няколко неща. Първо, не всички пара-военни формирования, наричащи себе си

⁵ Тук не се визира бригадата като строго военно подразделение, а по-скоро общото наименование, с което тези пара-военни формации сами наричат себе си.

„бригади” са наемнически звена. Второ, това, че дадена формация е съставена от наемници не означава, че тя не може да възпитаваша определена идеология, било тя със светска или религиозна основа. Трето – понякога, оценката за това дали една бригада е наемническа или „революционна” зависи единствено от перспективата на този, който се опитва да дефинира дадената формация и нейното място в гражданската война. В официалната реторика на нито една бригада няма да откриете директни заявления за това, че тя изпълнява определени поръчения в замяна на финансиране. Подобно нещо би подронило престижа на структурата и би я дискредитирало в очите на онези социални групи, в чийто контекст бригадата оперира. Истината е, че след 5 години на непрекъснат конфликт и сериозно изчерпване на локалните финансови ресурси, нито една самостоятелна бригада не може да се надява да просъществува без материалната (финансова, логистична) подкрепа на някакъв външен за нея фактор. Това се отнася както за бунтовническите структури в провинциите Идлиб, Дара’а и Халеб, които са основно спонсирани от САЩ, Турция и държавите в Залива, така и за проправителствените бригади, много от които са пряко финансирани от Иран, а вероятно и от Русия, която по-скоро осигурява материалната поддръжка. Подобно е и положението с крайните ислямисти на терен, които разчитат на своите задгранични канали за подкрепа, свързани с определени бизнес кръгове в Залива, Саудитска Арабия и други части на мюсюлманския свят. Нарочно не споменавам за Джабхат Фатах ал Шам (Нусра) и Ислямска държава, тъй като тези джихадистки структури боравят с наемници, но на по-различен принцип, който ще разгледаме по-долу. Основното предимство в употребата на бригадите е комбинацията от численост и ефективност, съчетани с мобилност и възможност за прехвърляне в различни сектори според нуждите на основното командване. Главният им недостатък е религиозната обвързаност на много от тях, която е в тясна зависимост със социалната подкрепа, от която бригадите се нуждаят за да набират нови кадри и средства. Това означава, че използването на идеологически различни по същността си формирования крие сериозни рискове от избухване на конфронтации в по-малък или по-голям мащаб, което от своя страна да доведе до колапс в определени сегменти или цели сектори от даден фронт.

Последният етап от наемническата йерархия са частните армии. Този феномен е изключително размит в съвременното военно дело и границите, които различните дефиниции поставят, варират в своя обем и перспектива. Класическият модел на частната армия е военна сила, организирана от определена личност (или кооператив от инвеститори), изцяло финансирана и подхранвана с ресурси от същата тази личност/личности и служеща единствено и само на своя създател. До колко подобни частни армии изпълняват интересите на определена държава е въпрос, който зависи от

договорът, сключен между определеното правителство и дадената личност (или консорциум), стояща зад частната армия. Най-добрият пример за подобна структура в последните години е „Блекуотър“, чиято дейност покрива всички възможни логистични и оперативни нива, присъщи на професионалната армия. В Сирия е далеч по-трудно да се проследи съществуването на подобна структура, поради простата причина, че организациите там, за разлика от „Блекуотър“, са мотивирани не само от финансови, но и от социо-религиозни подбуди. Въпреки това, ако трябва ясно да определим една частна армия, оперираща в момента на терен в Сирия, то това без всякакво съмнение е Хизбула. Организацията, развила се като шиитска терористична структура в хода на Ливанската война, днес представлява един от стожерите на про-правителствените сили на различните фронтове в Сирия. Подчинена на строга вътрешна йерархия, с военна структура, системно и прагматично разработвана в продължение на близо четири десетилетия, бойното крило на Хизбула проявява всички видими признаци на частна армия спрямо своето представяне на терен. Бойците на организацията не се смесват с други бригади, действат чрез свое собствено командване, въоръжават се и се снабдяват независимо от останалите и се намират под прякото подчинение на своите лидер (било то на локално ниво за отделните отряди или в общ план на ръководството на Хизбула – Хасан Насрала и военното командване на организацията). Другата структура, оперираща под формата на частна армия в Сирия е YPG. Кюрдската пара военна структура е бойният гръбнак на кантоните, обхващащи северна Сирия, които тази година изразиха претенцията си да се превърнат в единна кюрдска Роджава. Подобно на Хизбула, YPG покрива пълния диапазон от военни дейности, присъщи на една армия – набор, снабдяване, обучение на кадри, наличие на ясна командна структура и т.н. Подобно на Хизбула, YPG оперира самостоятелно, без да се смесва със своите съюзници. Кюрдските формации имат свое собствено командване, финансират се независимо от позиционните сили, с които си съдействат и преследват свои специфични цели, които невинаги се застъпват с тези на останалите части от Сирийската опозиция. Най-важният елемент от това разминаване е факта, че официално, YPG не се намира в открит конфликт със сирийските правителствени сили, въпреки спорадичните конфронтации, както например в Хасаке и Камишли преди месец. Основното различие между Хизбула и YPG е, че докато Хизбула, чрез своето бойно крило, покрива всички критерии за класическа частна армия, кюрдските милиции са тясно свързани със социалните и териториални измерения на Роджава и действат, поне официално, като въоръжени сили на автономна област (подобно на пешмерга в Ирак), а не като военно представителство на организация, влязла в определени договорни взаимоотношения с определено правителство. От друга страна, начина, по който YPG се финансира и огромния дял материална помощ,

получаван от някои страни в ЕС и САЩ поставя сериозни въпроси спрямо чисто идеологическата мотивация, за която кюрдите претендират че ги ръководи.

Освен тези ясно изразени структури, военните услуги, осигурявани от „Вагнер“ също биха могли да класират тази организации в категорията „частна армия“. Това е ограниченият обем на наемници, осигурявани от „Вагнер“ чрез посредничеството и финансирането на Русия. Както вече отбелязахме (виж бел. 1), става дума за около 2,500 души, разпределени в различни оперативни звена които осигуряват охраната на ключови инфраструктури и енергийни обекти, чийто приоритет е жизненоважен за поддържане на правителствените сили. „Вагнер“ започва като контрактор от най-ниско ниво. До 2011г., съзателят на компанията Дмитрий Уткин служи в Спецназ, а след като се пенсионира става част от частната охранителна фирма Moran Security Group, която осигурява протекция на търговски съдове срещу пирати.⁶ През 2013г., MSG организира⁷ Славянският корпус, подразделение от 267 души⁸, което е пратено в Сирия, след сключване на договор с правителството за охрана на ключови енергийни обекти първо в Латакия, а след това в Деир ез Зор и Ас Шухна. Славянският корпус попада в засада на Даяш през октомври 2013г. И губи около 100 бойци, а останалите са изтеглени в Русия. Дмитрий Уткин използва своите връзки и възможности за финансово обезпечаване за да сформира около себе си нов отряд (точно както описахме по-горе), след което служи последователно в Украйна през 2014г. и отново в Сирия през 2015г.⁹ Така се появява „ЧВК Вагнер“, кръстена по позивната на Уткин - „Вагнер“, спазвайки вековната традиция наемническите отряди да носят името на своя командир. С времето и натрупването на опит и капитал, организацията увеличава своите мащаби и се превръща в самостоятелно звено за осигуряване на широк спектър от военни услуги. За две години Уткин може да прати в Сирия десет пъти повече хора, отколкото в началото на самостоятелната си кариера. Организацията разполага със свой подготвителен лагер в Молкино, Краснодарски край, а от 2014г., в нея служи и сръбско звено, ръководено от босненския сръб Давор Савичич, по прякор „Вълка“, който е близък приятел на Уткин още от Украйна.¹⁰ С оглед на факта, че според руското законодателство граждани на страната нямат право да разполагат с частни военни сили в нея, Русия

⁶ Шеф на групата е бившият член на ФСБ Вячеслав Калашников. (<http://www.interpretermag.com/st-petersburg-sends-contractors-to-syria/>)

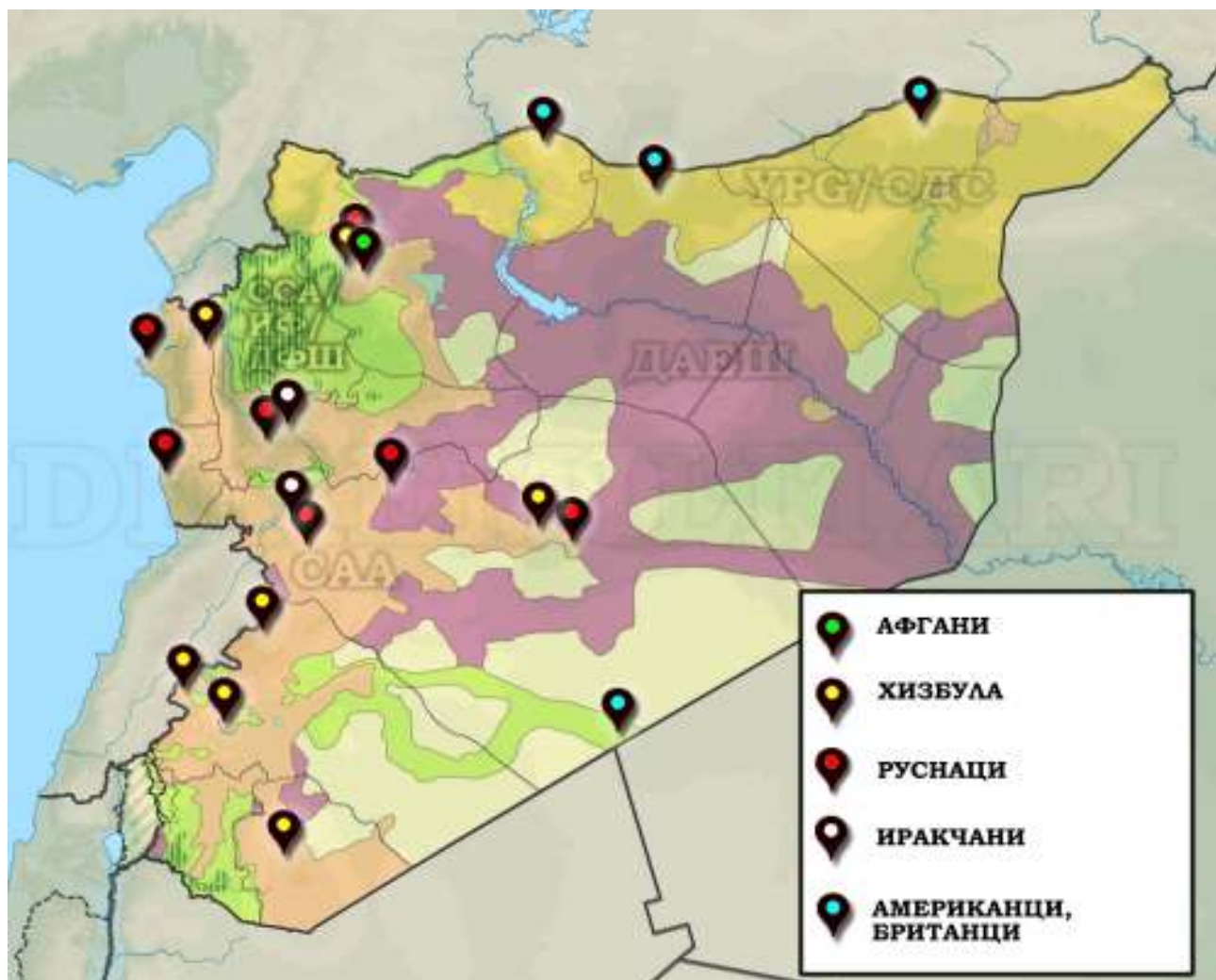
⁷ Славянският корпус е регистриран като самостоятелна фирма за охрана на обекти с висок риск в Хон Конг, а връзката със сирийското правителство е осигурена от MSG.

⁸ http://www.huffingtonpost.com/james-miller/the-insane-story-of-russi_b_4317729.html

⁹ Тогава заминава само една ударна група от 93-ма бойци, от които едва около 30 се връщат без сериозни наранявания (<http://www.thedailybeast.com/articles/2016/06/21/how-many-russian-soldiers-have-died-in-syria.html>) По думите на участник в бойните действия на ЧВК, техните бойци „са използвани за разчистване на фронта, след което сирийската армия навлиза и попада под прожекторите и обективите“ <http://www.fontanka.ru/2016/03/28/171/>

¹⁰ <http://www.fontanka.ru/2016/03/28/171/>

не води никаква документация за действията на ЧВК. Самата компания е регистрирана в Аржентина и, логично, Москва отрича всякаква директна връзка с нея. Въпреки това, ролята на „Вагнер“ е решаваща за успехите на правителствените сили в блокиране действията на Даяш, а, вероятно, и за превземането на Палмира през пролетта на 2016г.

Къде се разполагат основните чуждестранни контингенти в Сирия

На половин стъпало над бригадите и под частните армии стоят общите щабове, формирани от няколко бригади и бойни формации, за да се конкретизира и координира тяхната дейност в определен сектор на конфликта. Най-популярните такива обединения действат в провинциите Халеб и Дара'а и са свързани с нелекия синтез между определени части на Свободната Сирийска армия и про-ислямските (или открито ислямистки) бригади в състава на Ислямски Фронт, и Джаиш ал Фатах. Публичния параван за установяването на подобни структури е обикновено или политическа или религиозна обща цел, към която новата структура да се стреми. Зад тази медийна фасада се съдържа сложна мрежа от

съподчинени интереси, които започват от кланово-родово ниво и продължават нагоре по описаната до тук йерархия. Икономическите облаги, възможността за получаване на повече външни субсидии, както и практичният ефект от обединяване средствата на няколко водещи контрактори/лидери с цел по-доброто материално осигуряване на техните части са далеч по-логични причини за създаването на подобни структури. Докато дългосрочните политически цели не бива да се подценяват, краткосрочните тактически и стратегически императиви са далеч по-важни за оцеляването на тези бунтовническо-ислямистки структури. Както вече споменахме, местната материална база е сериозно изчерпана и само чрез по-сериозната мобилизация на ресурси – външни и вътрешни, отделните бригади могат да се надяват да дочакат изпълнението на своите бъдещи политически програми. От друга страна, не бива да се подценява и външният натиск при формирането на подобни над-бригадни звена. Както казахме по-горе, с времето работодателя започва да получава все по-сериозно предимство над наемниците, особено с оглед на факта, че те стават все по-зависими от доставките на муниции, оръжие и директните финансови инжекции. Това означава, че външните снабдители и политически покровители могат да изискват определени отстъпки от страна на местните бойци. Размера на тези компромиси е право пропорционален на обема на подкрепата, отказвана от тях. Именно по тази линия, Турция успя да обедини голяма част от бунтовническите формации в района на Мареа и Азас и чрез тях да създаде оперативното, над-бригадно звено „Щитът на Ефрат“, което в момента оперира на широк фронт срещу Ислямска държава но и поддържа турските интереси, борейки се с кюрдското влияние западно от р. Ефрат. Макар и в много по-голям мащаб, от разглежданите тук локални щабове, правителството в Дамаск иницира създаването на своя собствена, над-бригадна структура – Националните сили за отбрана (НСО), които обединяват в себе си всички пара-военни формирования, подкрепящи сирийското правителство. Това обединение, дирижирано от Иран и Русия, се случи с цел по-ясното дефиниране на про-правителствените формации и изчистване на пътищата, по които те могат да се финансират от Дамаск или от външни благодетели. Разликата между бунтовническо-ислямистките щабове и НСО е, че отделните формации в Националните сили за отбрана са по-ясно подчинени на политическия център, който, за разлика от опозицията, е само един. Това означава, че отделните контингенти в НСО имат далеч по-ограничена оперативна самостоятелност спрямо бунтовническо-ислямистките бригади и са по-строго подчинени на сирийската армия. Това не означава, че в тези структури не се е запазила частната инициатива и финансовите интереси на личностите, които формират и финансират отделните бригади и милиции. Икономическите облаги и нуждата от възвращаемост остават и са тясно преследвани от контракторите, служещи

на режима в Дамаск. Това ясно личи в политиката им на терен и в лекотата, с която ръководителите на отделните структури се намесват в икономиката на региона, в който са разпределени.

Как се финансират наемниците?

Финансирането на наемническите формирования става на два етапа – организационен и операционен. Организационният етап включва разходите по набиране на личния състав, осигуряването на оръжие и обучение за кадрите, първоначалното квартируване и подsigуряването на транспорт до определената зона на военните действия. Операционните разходи включват поддържането на въоръжението, изхранването на частта, подsigуряването на постоянен приток на муниции и гориво, поправката на повредена техника, изграждането на укрепени позиции, набирането на нови попълнения и разходите по лечение или погребване на пострадалите. Според различната степен, която формированието заема в горепосочената структура, всички тези разходи се поемат от един или различни финансови източници. Съществуват варианти, когато първоначалните разходи се поемат от контракторът и неговите партньори и в последствие се възстановяват от получените от работодателя средства. В други случаи, самият работодател осигурява цялото начално финансиране, а контракторът има за задача само да използва познанствата си за да намери правилните хора. Както вече видяхме, „Вагнер“ подsigурява началния етап и се възползва от руското финансиране в последствие, докато САЩ се опитва да организира сирийски бунтовнически формации осигурявайки целия начален капитал.

Веднъж започнали реалните операции (било то бойни или охранителни), разходите се увеличават значително и работодателят поема потока оперативни разходи, депозирайки ресурси и средства на контрактора, който, на свой ред, ги преразпределя според нуждите на своята структура или директно, или използвайки вътрешни логистични системи, изградени в наемническата формация. Съществува и вариант за външно посредничество – трета страна поема текущите разходи за да компенсира недостига на средства от страна на базовия работодател. Така, например, Иран и Русия плащат за голяма част от чуждестранните бойци, опериращи в полза на Асад. В последствие, тези трети страни възстановяват своите разходи на базата на облаги, които получават в замяна на помощта си. Така, например, Русия получи правото за строене на две свои военни бази в Сирия – в Тартус и в Палмира. По подобен начин, в Ирак и Афганистан САЩ размениха (продължават да разменят) своята помощ срещу ценни ресурси, добивани на място – нефт и различни суровини, подходящи както

във фармацевтиката, така и в производството на опиати.¹¹ Освен директните материални облаги, третите страни си издействат и изгодни договори за бъдещи инфраструктурни проекти и доставки за армията, като по този начин се обслужват интересите и на големите оръжейни фирми, чието лоби подкрепя агресивната външна политика на Великите сили в Сирия.

Военият бизнес в по-широка перспективата

Както отбелязахме в началото на статията, военната икономика, базирана на подсигуряването на договори не се ограничава само до подсигуряването на определен брой бойци срещу определена сума. Спектърът от услуги, предлагани от частни структури в и извън Сирия е безкраен. От осигуряване на водачи и фиксьри за чуждестранни новинарски екипи, през наемане на охрана за конвои през пустинята, до изграждането на съоръжения и доставката на оръжия, стотици са фирмите, готови да предложат своите услуги и дори начален капитал, който да се инвестира срещу сериозна възвращаемост в последствие. Подобно на структурата на наемническите части, организацията и предоставянето на услуги също може да се синтезира в ясна йерархия на базата на техния мащаб.

На най-ниско ниво отново са местните родово-кланови структури, които осигуряват всички възможни, дребни по мащаб, услуги в дадена локация. Като се започне от предоставяне на информация, мине се през осигуряване на квартири за бойците и развлечение (най-често под формата на платена любов, алкохол и цигари) и се стигне до предоставяне на хранителни припаси и оръжие, клановете са важен елемент от най-базовото ниво на материално подсигуряване. Възползвайки се от роднински връзки зад граница¹², те са основен организатор и посредник в нерегламентирания трафик на стоки от всякакъв тип. Докато ролята им в бойните операции се свежда обикновено до подсигуряването на определен ареал, в логистичен план, племената играят още по-значима роля, доминирайки голяма част от нелегалните канали за внос и износ. Добрите отношения с водачите на тези родови общности са незаменим ресурс за всеки контрактор, който се нагърбва да организира и ръководи въоръжен отряд в рамките на гражданската война.

Следващият етап от „хранителната верига“ е свързан с предприемачите, които разполагат с далеч по-сериозни лични средства и връзки, с които могат да завъртят бизнеса си на надрегионално ниво. Подобни структури са или директно свързани с подземния свят във вида му от преди 2011г.,

¹¹ Повечето хора обичат да говорят за трафика с опиати, но малцина си дават сметка, за гигантските ползи за американската фармацевтика (със свое собствено сериозно лоби) от вноса на евтини суровини, с които да захранват своята продукция.

¹² Кюрдите по сирийската граница и в Турция, сирийците в Деир ез Зор и иракчаните в Анбар, племената по Йорданската граница, връзката със семейства от двете страни на Сирийско-ливанската граница и т.н.

или се появяват в следствие в хода на войната. Не е рядкост фигури от този калибър да са едновременно водачи на бойни групи и изпълнители на определен спектър от доставки, допълвайки личното си състояние от няколко източника. Паралелното ръководене на военните и икономически дела подсигурава на тези фигури възможността да инвестират по-сериозни ресурси в замяна на по-значителна възвращаемост. Също така, наличието на собствен, въоръжен гръб, дава по-сериозна тежест при договарянето на икономически сделки. Обратно, икономическата автономия, дава възможност за поддържане на военното начинание дори в случай, че официалния работодател няма възможност да реагира мигновено на нуждата от материално подсигуряване. Този тип предприемачи комуникира с клановите структури и често посреднички между тях и международните играчи, ангажирани в нелегалния трафик на стоки. Пак подобни личности стоят зад организирания лов на антики в Сирия, организирайки специфични иманярски звена, снабдени с въоръжена охрана, които в следствие изнамират ценностите и ги предоставят на своя главатар, който се намесва в изключително доходоносната международна търговия с артефакти.¹³ Тези иманярски звена могат да се подразделят на няколко типа – външни екипи, които навлизат в Сирия и са изцяло финансирани от чуждестранни инвеститори, колекционери и дилъри на артефакти; вътрешни самостоятелни отряди, които оперират под покровителството на дадена въоръжена група, като подизпълнители или плащайки своего рода данък от печалбата си; директно ангажирани от местните групи и бригади отряди, които се финансират заедно със цялостната паравоенна структура и чийто находки подпомагат общото финансиране. По подобие на артефактите, частната инициатива на определени предприемачи съставлява основна част от нелегалния добив на петрол в Сирийската пустиня. Това става или като собственици на самоделни и/или подвижни нефтени инсталации или като охрана на съществуващи обекти, ползващи част от прихода от тях или от самата продукция.

Следващото стъпало представляват компаниите, които директно или индиректно са ангажирани с предоставянето на широк набор от услуги за враждуващите страни. Макар, формално, Сирия да е обект на голям брой международни ограничения, това не спира множество компании да заобикалят регулациите, рискувайки доста в замяна на колосални приходи, много от които не минават през теглилката на данъчните власти. На първо място, разбира се, това са производителите на оръжие от цял свят, които се надпреварват да продадат стоката си в Сирия. Компании от САЩ, Европа, Русия, Иран, Китай и други, по-скромни доставчици, сред които са

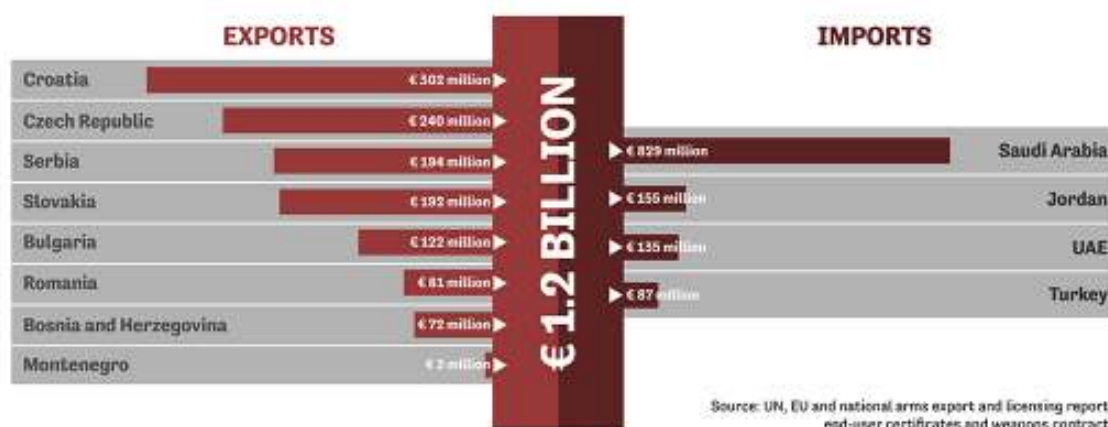
¹³ Подобни посредници могат да получат до 67% от стойността на продадената вещ. В определени случаи, този процент се равнява на стотици хиляди.

(https://www.actualno.com/columnist/article/1048/author_id/74)

България и Румъния. Всъщност, скромността на Балканския принос е само условна. Според едно скорошно изследване, бившите комунистически страни от Югоизточна Европа са изнесли оръжие и боеприпаси на стойност над 1 200 000 000 евро за конфликтите в Сирия и Йемен.¹⁴

€ 1.2 Billion Arms Pipeline to Middle East

Since 2012, eight Central and Eastern European countries approved the shipment of at least € 1.2 billion worth of arms and ammunition to four key arms suppliers of Syria and Yemen. An investigation by BIRN and OCCRP has revealed that some of the weapons have been diverted to Western-backed opposition groups but are also in use by fighters of Islamist groups, including ISIS.

*Износът на оръжие от югоизточно европейските страни след 2012г.
(отворете линка в изображението за пълна резолюция)*

Доставката на оръжието е преминала през посредничеството на Саудитска Арабия, Турция, Йордания и Обединените Арабски емирства. В последствие, тези четири страни са препродали въоръжението на враждуващите фракции в Сирия. Всичко това се случва с позволението на властите, но на базата на частни компании, чието сериозно военно лоби е ключово за политическите кръгове. В случая с Йордания, Емирствата и Саудитска Арабия, военните компании са в ръцете или на членове на управляващите родове или в техни близки роднини.

Освен трафика на оръжие, частни компании, с или без пряката на меса на управляващи кръгове, се ангажира с изграждането и поддържането на определени военни и инфраструктури обекти със стратегическо значение. В тази ситуация се стига дори до куриози. Както едно разследване от април тази година показва, Сирийската служба за подsigуряване на водния ресурс работи на територията на Ислямска държава, но получава заплатата си от правителството в Дамаск.¹⁵ Тук става дума за острата необходимост от поддържането на водопроводните инсталации в изправност. В противен

¹⁴ <http://www.balkaninsight.com/en/article/making-a-killing-the-1-2-billion-euros-arms-pipeline-to-middle-east-07-26-2016>

¹⁵ <https://www.bellingcat.com/news/mena/2016/04/14/keeping-the-water-running-in-the-islamic-state/>

случай, хуманитарната криза би достигнала пропорции, които са в разрез с интересите както на сирийското правителство, така и с тези на Даш. Конкретно в Ракка, столицата на Даш, дебата на питейна война се поддържа от Главна Фондация за Питейната Вода и Канализацията (ГФПВК), която е създадена под правителствен надзор през 2009г. и ангажира инвестирането на частен капитал от лица, приближени на клана Асад и действащи като преки бизнес партньори на правителството. В една Сирия, в която питейната вода и нейния контрол са се превърнали в поредното оръжие, използвано от различните фракции, подобни институции притежават все по-значителна икономическа и политическа тежест.¹⁶ Друг ключов елемент от поддържането на военните начинания е електричеството и контролът върху него. За всички е ясно, че добивът и разпределение на енергия в Сирия значително е намалял като обем спрямо 2011г. Страната изпитва постоянен недостиг на електричество, а режимът на електроенергията вече се е превърнал в ежедневие. В този контекст, организациите, упражняващи контрол и осигуряващи охраната на енергийните инсталации са повече от ключови. Преди няколко дни спирането на тока в Хама предизвика масова паника в града, съчетана с напредването на бунтовнически части. Подобни инциденти оказват сериозно влияние върху морала на местното население – фактор, с който враждуващите страни се съобразяват все по-сериозно. Поддържането на лоялността на местните въпреки годините лишения и изтощение на икономиката е първостепенна задача за всяка фракция в контролираната от нея територия.

Външни фирми обслужват и изграждането на военни обекти от страна на Великите сили, които започнаха да разположат свои по-постоянни бази в Сирия. Това се случва както от страна на САЩ, така и от страна на Русия. Докато военните подsigуряват поддръжката и охраната на обектите, почти сигурно е, че специфични обекти като водоснабдителни съоръжения, бързо сглобяеми жилищни помещения¹⁷ и други „цивилни“ елементи от войнишкото ежедневие се доставят от подизпълнителни, наети за случая или работещи по установени взаимоотношения с армиите. Вероятно, подобни „външни“ фирми се използват и за изграждане на по-значителни елементи от военните съоръжения, но името на подобни контрактори и същността на тяхното участие обичайно са секретна информация, за която можем единствено да спекулираме.¹⁸

¹⁶ Marcus DuBois King, "The Weaponization of Water in Syria", Washington Quarterly 38 (4), 2016, 153-69 (https://twq.elliott.gwu.edu/sites/twq.elliott.gwu.edu/files/downloads/TWQ_Winter2016_King.pdf); Кинг обособява пет типа „превръщане на водата в оръжие“ - стратегическо, тактическо, като психологическо средство, като средство за изнудване и по невнимание/несъзнателно.

¹⁷ <http://www.businessinsider.com/the-russian-army-is-building-a-base-at-palmyra-2016-5>

¹⁸ САЩ, Русия и останалите големи сили използват собствени компании за тези цели, като част от средствата на самите компании отиват за финансиране на определени политически кампании в замяна на вързваемост.

Вече споменахме за трафика на антики и оръжие, който се извършва с посредничеството на предприемачи-контрактори и на клановите структури. Паралелно с този трафик съществуват и други неформални мрежи за доставка на дрога, скъпоценности, хора, изнудване и откупи. Тези канали се организират между няколко различни „етажа“ от военно-икономическата бизнес йерархия. В търговията с наркотици са замесени картелите в Латинска Америка и Мексико, мафиотските структури в Европа и Русия, както и подобни организации в самия Близък изток. Много от тях крият дейността си зад паравана на частни компании, които служат за „изпиране“ на финансите от постигнатите сделки или като прикритие за преноса на „стоки“ от една държава в друга. Освен неформалните структури, тези канали включват задължително участие на определени официални лица или цели подразделения, в зависимост от степента на корупция в съответната администрация. По този начин, мафията представлява отделен етаж в хранителната верига на войната, занимавайки се със всичко онова, с което официалните компании не смеят да търгуват (или смеят, използвайки сивите структури за посредници). През последните две години, трафика на бежанци се превърна в най-обемния и доходоносен дял от нелегалния пренос на хора, задминавайки търговията, развихрена от Даеш и местни посредници с проститутки и сексуални робини от 2013 и 2014г.

Какво е мястото на Ал Кайда и Ислямска държава?

До сега говорехме за наемническите структури, използвани от опозиционните (бунтовнически и ислямистки) сили, правителството и външнополитическите играчи. На терен в Сирия оперира още един специфичен тип организации, чийто квази-държавни пропорции изискват по-специално внимание. Става дума за Дабхат Фатах ал Шам и Ислямска държава. ДФШ или ан Нусра, както бяха известни до 28,07,2016г., са подразделение на Ал Кайда в Сирия и Ливан. Като такова техните структури са подчинени на глобалната терористична структура, която използва своите канали, за да снабдява своята локална метастаза с оръжие, финанси, припаси и техника. В този смисъл, структурата на ДФШ, макар и да напомня на частна армия от порядъка на Хизбула, всъщност е посредник и подизпълнител на волята на Ал Кайда. Именно чрез централното командване се осъществява вноса на оръжие и договарянето с външни контрактори, които да осигуряват онези необходиминости, за които ДФШ не може да се погрижи сама. Паралелно с общия надзор от глобално ниво, на терен ДФШ има своя собствена система от контрактори, които генерират необходимите ресурси, движат трафика със стоки, подsigуряват нови кадри за бойните формации на терен, командват определени звена и т.н. Така, ДФШ са едновременно работодател, контрактор и

подизпълнител от перспективата на различните нива на снабдяване, оперативна дейност и по-широкия спектър от допълнителни военно-икономически начинания. Важен елемент от военно-икономическата среда е и развитието на собствена медийна система, която да отразява успехите и да изопачва информацията от фронтовете и селищата под контрола на групировката. В този смисъл, медиите също са важен контрактор, дефиниращ начина, по който широката публика възприема случващото се в Сирия. За разлика от повечето бунтовническо-ислямистки фракции, които разчитат или на доброволци или на местни наемни звена, ДФСШ използва и широка гама от външни за Сирия бойци, доставяни по каналите, поддържани от Ал Кайда. Такива бойци се набират с лекота от всички зони, където джихадистите разполагат със свои тренировъчни лагери и утвърдени структури, но най-вече Йемен¹⁹, Мароко, Мали, Либия и Афганистан. Около 1/3 от всички чуждестранни бойци в Сирия идват именно от Магреба, където Ал Кайда доминира всички сфери на нерегламентираните военни операции.²⁰ Трафикът на дрога и оръжие са основно перо във финансирането както на Ал Кайда като цяло, така и на ДФСШ в частност. Разликата е, че ДФСШ се възползва от по-голямата гъвкавост, която може да прояви на терен и привлича на своя страна сериозна поддръжка и от местни общности, които припознават в тях достатъчно силна структура, която да защити населението както от Даяш, така и от Асад.

Ислямска държава е втория хибриден елемент от парадигмата на наемничеството в Сирия. За разлика от ДФСШ, които са метастаза на Ал Кайда, Сирия (и Ирак) са „люлката“ на Даяш. В този смисъл, джихадисткият псевдо-халифат трябва да подхожда по по-различен начин, тъй като всеки провал там представлява директен удар върху цялостната структура на глобалната терористична организация, разпростряла пипала от Филипините до Нигерия. Ислямска държава се стреми всячески да се представи пред света като монолитна структура, която няма „външни“ структури, а интегрира в себе си пълния спектър от звена, подsigуряващи дейността ѝ. Това, естествено, е грижливо поддържан мит. Ислямска държава, подобно на всяка друга истинска държава, използва далеч по-изгодната и експресна форма за осигуряване на определени услуги чрез заплащане за тях на партньори, способни по-бързо и по-надеждно да доставят необходимото на определено място в определено време. Макар да контролират процесите на снабдяване и производство в степен, която към момента е недостижима дори за правителството в Дамаск, Даяш все пак са

---

¹⁹ Където Ал Кайда разполага с втората по-големина, но първа по значимост териториална база. „Ситуацията в Йемен – Кой кой е?“, De Re Militari, 1, 17-19; За разлика от Афганистан, където Ал Кайда оперира в партньорство с Талибаните, в Йемен организацията има отдавна изградени връзки, датиращи още от преди края на Студената Война. Организацията е и в директна близост до някои от основните си дарители, опериращи в страните от Персийския залив.

²⁰ „Ситуацията в Мали – Кой кой е?“, De Re Militari, 3, 5-11

принудени да делегират част от отговорностите си на подизпълнители, които, за разлика от джихадистите, не са жертва на строг мониторинг. Това касае най-вече трафика на стоки, петрол и хора, както и снабдяването с оръжия и припаси. На няколко етапа се структурира и вербуването на нови кадри, като често, освен отговорните за това джихадистки звена, в операциите участват и местни лица, които не са директно свързани с ИД и имат по-голяма свобода на действие от гледна точка на наблюдението, осъществявано от службите за сигурност в дадена държава.

Що се отнася до оперативната страна на нещата, то на терен всичко се извършва под строгия контрол на командването на ИД по региони (уалияти) и се координира от общото командване, подчинено на военното „министерство“. Отделните местни звена имат право на известна инициатива, но тя е ограничена от общите планове на групировката. За разлика от другите участници във войната, където наемническите звена се обособяват в цялостни части, в Даеш наемниците се инкорпорират в съществуващите бойни групи. Това се прави с цел създаването на ново групово самочувствие, в което досегашната кариера на бойците е без значение. Този нов *esprit de corps*, се базира както на тежкия тренировъчен режим, така и на религиозната индоктринация, особено сред онези членове на групата, включили се като доброволци.²¹ Без всякакво съмнение, командирите на бойните групи внимателно поддържат баланса между броя бойци, участващи като наемници за заплащане и онези, включили се с ясното съзнание за принадлежност към идеологията на ИД. Един от основните източници на чуждестранни бойци за Даеш са кавказките републики, от където идват мнозина от най-опитните джихадисти, служили в конфликтите срещу Русия през 90-те. Друг източник на бойци са страните от Централна Азия и в по-малка степен – Северна Африка. Значителен е и броя на онези, които идват от Западна Европа – Белгия, Англия и Франция, но също така и Германия. Повечето от тези бойци са по-скоро доброволци, докато онези, идващи от по-милитаризирани източни региони са смесица между „вярващи“ и търсещи препитание. Даеш осигурява едни от най-сериозните заплати на терен в Сирия и Ирак – между 500 и 1200\$, плюс допълнителни субсидии за членове от семейството. Макар да се наложи да съкратят сумите с до 50%, парите, предлагани от ИД все още са достатъчно примамливи за значителен брой хора, както в обедняващите местни територии, така и в други по-бедни региони на света.²²

Подобно на Ал Кайда, Даеш също използва специализирани военни лагери, в които обучава новите си кадри. Именно тук, ИД използва услугите на наемници – бивши спец-части, професионални „войници на съдбата“ и други бойци с опит, готови да предадат своите умения на всеки,

²¹ <https://www.theguardian.com/world/2015/jan/25/inside-isis-training-camps>

²² <http://money.cnn.com/2016/01/19/news/world/isis-salary-cuts/>

склонен да им плати достатъчно. Вече има неопровержими доказателства за наличието на подобни фигури от бивши командоси от Латинска Америка и Централна Азия, които помагат на Даеш да обучава своите бойци.²³ По-рядко, хора с военен опит от Европа също се присъединяват към редиците на джихадистите.²⁴ Включването на бойци с висок опит и успехите, с които работи тренировъчната програма на ИД са ясно видими в оперативното и тактическо ниво, което джихадистите демонстрират в Сирия и Ирак.

Заклучение

Както статията демонстрира, употребата на контрактори-предприемачи е широкомащабен феномен, доминиращ всички аспекти на Сирийската гражданска война. Структурата на наемничеството е сложна, съставена от множество съподчинени звена, формиращи паяжината на трудно разгадаема военно-икономическа паяжина. Всяка една от страните директно или индиректно участващи в конфликта се стреми да подsigури включването на покровителствани от нея бизнеструктури, които да подsigуряват услуги, започващи от грижата за чуждестранни журанлисти и екипи и достигащи до изграждането и поддръжката на военни бази, инфраструктурни обекти от стратегическо значение и тренировъчни звена. Целият този доходоносен бизнес оборот вероятно възлиза на милиарди долари и превърнат в БВП би засенчил почти всички държави на света, с изключение, но само може би, на САЩ, Китай и ЕС.²⁵ Грамадните приходи, повечето от които не се отчитат пред никоя данъчна институция и отиват директно в джобовете на големите играчи и техните посредници, са изкушение, на което едва ли някой в съвременния корпоративен свят може да устои. От държавни администрации, през мулти-национални компании, местни фирми и мафиотски структури и картели, целят свят се надпреварва да отхапе възможно най-голям дял от доларовия пай, наречен Сирия. За целта, всички тези структури разчитат на сложна йерархия от наемнически структури, които да се превърнат в „юмурици“, „очи“, „уши“ и „пазарни чанти“. Трафикът на дрога, закупуването на антики за частни колекционери, осигуряването на екзотична плът за специфични ценители, както и широко поле за изграждане на оръжейно портфолио са само част от възможностите, които Сирия предлага на заинтересуваните страни. Всеки път, когато се зачудите защо тази война продължава толкова дълго и в нея непрекъснато се намесват нови и нови „играчи“, помислете за обема на финансовите изгоди, които съперничат с продуктивността на най-

²³ <http://www.ibtimes.co.uk/isis-us-trained-tajikistan-special-forces-chief-gulmurod-khalimov-joins-islamic-state-1503351>; R. Saviano, CeroCeroCero, 2013 (epub)

²⁴ <http://news.nationalpost.com/news/france-admits-soldiers-have-deserted-to-isis-including-ex-elite-special-forces-and-french-foreign-legionnaires>

²⁵ Чистото БВП е съответно (в милиарди) – 18 (САЩ), 17 (ЕС) и 14 (Китай) долара. [Източник](#)

богатите държави по света и същевременно не се поддава на никакво прецизно отчитане.

Александър Стоянов